

MIKSI QUENTIN SKINNER ON MERKITTÄVÄ POLITIIKAN TEOREETIKKO?

Käsittelen esseessäni Kari Palosen käsitystä Quentin Skinneristä merkittävänä politiikan teoreetikona. Skinneriä pidetään yleisesti historioijana, mutta uransa myöhemmässä vaiheessa hän on kunnostautunut erityisesti politiikan ja retoriikan tutkimuksen aloilla. Paloselle Skinner edustaa yhtä keskeisimmistä moderneista ajattelijoina, jonka elämäntyöstä on muodostunut yksi tärkeimmistä politologisista kulmakivistä. Siinä missä Skinner on käsitellyt poliittista ajattelua historian työkaluin, käsittelee Palonen politiikan ajattelemista historiankirjoituksessa – miten faktat ja arvot kietoutuvat toisiinsa, eikä kokonaisuutta voi loppujen lopuksi selventää tai edes tulkita kuin retoriikan keinoin. Perustan kirjoitukseni Palosen teokseen ”*Quentin Skinner : History, Politics, Rhetoric*”.

Palosen mukaan Skinnerin vahvuus on hänen kyvyssään hakea vaihtoehtoja näkökulmaa niinkin kanonisoituneisiin aiheisiin kuin Macchiavelli- ja Hobbes-tulkintaan. Hänen erikoismetodinsa on etäännyttää mennyt ja nykyinen toisistaan siinä määrin, että niitä voidaan vertailla toisistaan irrallisina entiteetteinä eikä niinkään toisiinsa linkittyneinä kokonaisuuden osina. Näin nykypäivää voidaan peilata eilisen kautta, hakea menneistä vastauksista nykyisiä selityksiä. Skinnerin tyylinä on asettua näennäisesti puolueettoman historiantutkijan asemaan, mihin hänen koulutuksensa ja taustansa viittaakin. Neutraaleista lähtökohdistaan hän on valmis puolustamaan teoreettista pluralismia senkin uhalla, että hän korostaisi suhteettomasti vähemmän varteenotettavia näkökulmia. Politologiassa mielessä uuden tieteen kehittäminen kuitenkin edellyttää juuri ennakkoluulotonta ja avaraa katsantokantaa, jotta voidaan löytää ennen käsittelemättömiä näkökulmia itsestäänselvinä pidettyihin asioihin ja ilmiöihin. Skinner tuo esille uusia vaihtoehtoja, muttei aseta yhtään vaihtoehtoista ehdottomasti muita arvokkaammaksi.

Skinner korostaa epäjatkuvuutta: hänelle nykyisyys on hauras ja kontingentti sivutuote menneisyyden kamppailuista ja ristiriidoista. Epäjatkuvuus korostuu ottamalla niin paljon ajallista etäisyyttä käsitteiden nykyinen ja mennyt välille, että niiden välinen yhteys häivenee taustalle yksittäisten ilmiöiden korostuessa esiin. Suora ja yksiselitteinen kausaali suuren poliittisten ilmiöiden ja historiallisten tapahtumien kesken kuihtuukin näin lähinnä illuusioksi, jonka ihmismieli on historiankirjoituksen välityksellä luonut. Historia ei ole kronologinen väistämättömyyksen ketju, vaan syy-seuraussuhteiden ja ristiriitaisten historiallisten käännekohtien summa. Keskeisintä hänen kontri-

buutioissaan politologialle on odottamattomuuden ja poliittisen sattuman, eli kontingenssin, korostaminen historiassa, joka tieteenalana pyrkii objektiivis-deskriptiiviseen tutkimukseen. Nykyisyyden ymmärtäminen vaatii menneisyyden monitahoisten ongelmakohtien ymmärtämistä: historiallinen välttämättömyys ja determinismi ovat sudenkuoppia, joihin putoaminen merkitsee kyvyttömyyttä käsitellä sekä nykypäivää että tulevaisuuteen liittyviä kysymyksiä.

Skinnerin ajattelun vaikutuksen politiikan tutkimukseen voi Palosen mukaan jaotella viisivaiheiseksi ”skinneriläiseksi vallankumoukseksi”. Ensimmäinen vaihe on historiankirjoituksen kriittinen tulkinta – miten löytää uutta jo puhki käsitellyistä aihepiireistä sekä kuinka historiallista tietoa tulisi kategorisoida tulkintojen hakemiseksi. Toinen vaihe on kielitieteellisen näkökulman omaksuminen paitsi tekstien tulkinnassa myös politiikan laajamittaisemmassa ymmärtämisessä. Kolmannen vaiheen pääajatuksena on vaihtaa priorisointia poliittisen ajattelun ja poliittisen toiminnan välillä: perinteisesti ajattelu on ollut toiminnan yläpuolella, mutta Skinner muotoilee teorian olevan itse asiassa vain mahdollisuuksien tasolla tapahtuvia poliittisia tekoja. Neljänneksi viedään kolmannen vaiheen idea vapaus-käsitteen alueelle, jolloin koko sen historiasta tulee nykyhetkessä käsiteltävä poliittinen kysymys. Lopuksi kiistanalaisuudesta tulee *tieteen politiikkaa*, kun Skinner tekee renessanssista ammentavin periaattein retorista uudelleenmuotoilusta ja -nimeämisestä keskeisen osan käsitehistoriallista analyysiä. Paloselle ”skinneriläinen vallankumous” merkitsee mahdollisuutta nopeitempisiin paradigmanmuutoksiin, mahdollisuutta muuttaa kiistanalaisten aiheiden kaikkia lähtökohtia:

”... by using the past and strange views as instruments to deconstruct the seemingly given conditions of a debate and by bringing up a variety of unrealized possibilities that require also a revision of the conditions of the current debate.” (s.178)

Sijoittamalla skinneriläinen poliittinen ajattelu *polit*-sanastoiseen politiikan nelikenttään, voitaisiin sanoa että Skinnerin tapa avartaa käsitystä nykyisyydestä menneisyyden avulla on erinomainen esimerkki *politicizingista*. Kun *politickingissa* luodaan *polityn* alueella uusia *policyja*, on *politicizing* toimintaa, jolla muutetaan *polityn* muotoa ja kokoa. Skinner siis politisoi tekemällä ennen ei-poliittisista aiheista ja vaihtoehdoista poliittisesti kiistanalaisia. Politisoiminen mahdollistaa asioiden pohdinnan ja käsittelyn – päinvastoin käännettynä jonkin asian epäpolitisoiminen vie sen käsittelemättömiin politiikan ulkopuolelle. Jo pelkästään sellaiset käsitteet kuin ”historia on voittajien kirjoittamaa” implikoivat merkittävästä poliittisesta ja tulkinnan mahdollistavasta ulottuvuudesta. Yksittäisistä aiheista ja ilmiöistä Skinner on käsitellyt erityisesti vapautta, joka on pitkään pakotettu epäpoliittiseksi, muka-muuttumattomaksi ja absoluuttiseksi arvoksi ja käsitteeksi. Tukeutumalla

muiden muassa renessanssin tasavaltalaisuusihanteisiin, uskonpuhdistuksen mukanaan tuomiin kiistoihin sekä negatiivisen vapauden historiallisiin taustoihin hän on nostanut esiin sellaisia kysymyksiä vapaudesta, joita ei ole aina katsottu tarpeelliseksi edes käsitellä modernissa poliittisessä teoriassa. Historia voidaan käsittää vain sarjaksi retorisia käsittemuutoksia, ilmiöiden loputtomaksi uudelleenmäärittelyksi. Esittämällä skinneriläisittäin etäiseen menneisyyteen sijoittuva käsitys jostain asiasta, kuten vapaudesta, tuodaan esiin vaihtoehto asian vallitsevalle konseptualisoinnille. *Polity* laajenee.

On politologisesti merkittävää lähteä purkamaan niin sanottua tradition kieltä. Historian tutkimus sisältää käsityksen historiallisesta: jollakin tapahtumalla on historiallinen merkitys (adjektiivi) tai jokin asia on historiallinen (substantiivi). Historian poliittinen käyttö tässä mielessä on äärimmäisen rajoittunut tapa. Skinner erottaa nykyisyyden selvästi sekä menneestä että tulevasta. Historia käsittelee mennyttä nykyhetken silmin, politiikka käsittelee tulevaa nykyhetken silmin. Näiden kohdassa täytyy kyseiset suhteet aikaan pitää mielessä ja hyväksyä, että niiden välille ei voi rakentaa yksiselitteistä jatkumoa (historiaa tuntemattomat ovat tuomittuja sitä toistamaan), vaan nykyhetki on *polity*, jossa *politickingin* pelikenttää on vallitseva kontingenssi, josta syntyvät raamit tulevaisuudelle, *policy*. Miten käsitämme ja puhumme historiasta politiikan yhteydessä ovat linkittyneet toisiinsa. Puhe muovaa käsityksiä, käsitykset antavat perusteet puheille. Historiankirjoituksessa käytetty kieli ja tieteenalan oma kieli ovat itsessään poliittisia tekoja, puheakteja. Niiden epäpoliittinen käyttö voidaankin katsoa niiden aktiiviseksi epäpolitisoinniseksi, tarkoituksena häivyttää niiden taustalla vaikuttavat arvot ja premissit. Kaikki historia on kontekstisidonnaista ja historiankirjoitus tai historian tulkinta on aina kunkin lähdeaineiston käsittelyä modernista näkökulmasta. Ironia, poliittinen satiiri, mustamaalaus ja propaganda menettävät kärkkään muotonsa, kun niitä tarkastellaan kriittisesti. Suorasukainen kirjaimellinen tulkinta jättää huomiotta vivahde-erot nostamalla formaalin muodon itse substanssin yläpuolelle. Kun taas siirrytään kirjaimellisen tulkinnan ulkopuolelle, saatuaan politiikan alueelle. ”Lingvistinen valta” ei ole vain lingvististä, vaan se on yhteydessä muihin vallan muotoihin ja lähteisiin.

Poliittisten tekojen asettamista poliittisen teorian yläpuolelle Palonen kuvailee Peter Laslett'n lausahduksella: ”*For the moment anyway, political philosophy is dead.*” Poliittisen teorian 1800-luvulle asti kantanut perinne oli ajatella itse politiikka, *politicking*, tietyllä tapaa likaiseksi toiminnaksi, jonka ohjaamiseksi ja rajoittamiseksi tarvittiin yleisiä filosofisia periaatteita. Toiminnan piti siis tällaisen ajattelun mukaan olla aina ideologista – kummuta jostain tietystä kategorisesta aatearsenaalista. Skinneriläinen katsantokanta asiaan oli päinvastainen: poliittinen ajattelu ja siitä muodostetut eri

teoriat ilmentävät vain vallitsevaa politologista diskurssia. Puheaktit ja poliittiset teot muodostavat sen ympäristön, jossa politologia toimii. Poliittinen ajattelu voidaankin ymmärtää deskriptiivisesti, kun se pyrkii kuvailemaan sitä miten maailma toimii. Kuitenkin pitkään vallitsi ajatus sitä, että se oli normatiivista eli kuvaili miten maailman tulisi toimia. Poliittista teoriaa ei tulisi käsittää vain koelmaksi vaihtoehtoisia vastauksia yhteen kysymykseen, oli itse kysymys sitten mitä tahansa, kuten ”miten elää hyvä elämä” tai ”miten yhteiskunta tulisi järjestää”. Siinä on pikemminkin kyse siitä, miten historian saatossa tuo yksi ja sama kysymys muuttaa jatkuvasti muotoaan, ja siihen syntyy vastaavasti samaa tahtia kirjava joukko vastauksia.

Skinner lähti tulkitsemaan myös vapauden käsitettä samalla tavoin nurinkurisesta lähtökohdasta: käytäntö ennen teoriaa. Luonnollisen vapauden, universaalien ihmisoikeuksien tai jokaisen vapauden luetteloimisen sijaan hän lähtee liikkeelle vapaudesta toimia *polityssa*. Vapaus on siis itse asiassa vapautta osallistua poliittiseen peliin, *freedom-as-enjoyment-of-conflict*. Se hakee muotoaan politiikan kautta ja politikoimisesta syntyvät käytännöt luovat teoriaa, eikä päinvastoin. Kyseessä on kuitenkin käsite, jolla on paitsi suuri historiallinen painolasti myös modernista näkökulmasta relevantti merkitys. Vapaus on monitulkintainen yksityiskohtien summa ja jatkuvasti kiistanalainen aihe kaikessa politiikassa. Vapaus voi merkitä vapautta olla (*freedom*) tai vapautta tehdä (*liberty*). Vapautta voi olla se, että toisia uhkaavan yksilön vapautta riistetään muiden eduksi, ja vapautta voi olla myös vapaaehtoinen velkavankeus. Todellinen vapaaehtoisuus ja tosiasiallinen riippuvaisuus liittyvät myös vapauden ja näennäisen vapauden käsitteisiin. Vapautta saattoi olla *quattrocenton* aikana elää kaupunkivaltion itsevaltiaan ikeessä, mutta vapaana keisarin vallasta, tai tulla uskonpuhdistuksen jälkimainingeissa pakkokäännytetyksi maallisten auktoriteettien toimesta, mutta olla vapaa paavin vallasta. Vapauteen yksittäisenä *politickingin* aiheena kiteytyy koko skinneriläinen vallankumous. Se on malliesimerkki poliittisesta kontingenssista, johon pystyy hakemaan syvempää näkemystä tukeutumalla historiallisten käsitteiden tulkintaan.

”... *liberty can always be explained by a reference to three terms: the agents who are free, the restrictions or limitations which they are free from, and what it is that they are free to do or not to do.*” (s.123)

Jos kaikki on retoriikkaa, voidaan tosiasiat eli absoluuttiset faktat käsittää myös yhdeksi ”totuuden” versioista. Retoriikka niin sanotusti venyttää totuutta, antaa sille muodon: se voi kaventaa totuutta (*reductio*), tai laventaa sitä (*amplificatio*). Miten asiat todella olivat ja ovat koostuu vain joukosta käsityksiä aiheesta – mitään absoluuttista varmuutta ei edes ole olemassa, on vain siihen liittyviä ajatuksia. Ilmiöiden nimeämisessä ja kuvailemisessa voidaan, ja tuleekin, aina pyrkiä objektiivisuu-

teen. Olisi kuitenkin älyllisesti epärehellistä kuvitella, etteikö määrittelyihin liittyisi aina niitä arvoja ja tarkoitusperiä, joita määrittelijä itse omaa. Vasta kun hyväksymme, että kaikissa määrittelyissä, mukaanlukien totuuksiksi ymmärretyissä luonnontieteellisissä faktoissa, on tulkinnan mahdollisuus, voimme ryhtyä tulkitsemaan niitä. Avaamalla oven tulkinnalle, annamme tieteelle mahdollisuuden tiukempaan itsekritiikkiin ja kyvyn hioa tiedosta itse asiassa alkutilannetta todenmukaisempaa, tiettyssä mielessä ”parempaa”. Rajaamalla standardit ydinsisältöön ja tämän jälkeen analysoimalla niiden lähtökohtia, löydetään poliittiset tavoitteet standardoinnin taustalla. Se, että jokin asia on ”normaali”, ”standardi” tai siihen muuten sisältyy jokin oletusarvoinen merkitys on puhtaasti poliittinen päätös. Retoriikan keinoin poliittisessa keskustelussa vahvistettu sopimus siitä, mitä totuus kyseisessä kontekstissa on. Tiede ja tutkimus onkin skinneriläisittäin vain epäsuoraa poliittista teoreetisointia.

Retoriikka voidaan tiivistää jo Aristoteleen muotoilemaan kolmikantaan: *ethokseen*, *pathokseen* ja *logokseen*. Toisin kuin historiassa tieteenä yleensä tehdään, Skinner korostaa kahden ensimmäisen merkitystä. Ylenpalttinen keskittyminen ainoastaan kirjaimelliseen substanssiin, *logos*, kuihduttaa tulkitsemisen, mikä taas estää pureutumasta syvemälle totuuteen tai totuuksiksi väitettyihin asioihin. *Logoksen* puolustajat ovat epäpolitisioijia, *depoliticizers*, jotka haluavat viedä käsitellyt aiheet pois keskustelun ja tulkinnan piiristä (*polity*). Toisinaan tämä on tahatonta, kaikessa vilpittömyydessään jopa ihailtavaa, toisinaan varsin tarkoituksenmukaista. Raja on häilyvä, etenkin niin kauan kuin tulkinnan mahdollisuutta ja retoriikan merkitystä ei hyväksytä, koska silloin toiminta on tyypillisesti myös tiedostamatonta. On vapauden retoriikkaa ja retoriikan vapautta *par excellence* tuoda kontingenssin ja kiistanalaisuuden alueelle asioita, joita ei entuudestaan ole tohdittu edes ajatella sinne sijoitettavaksi. Tästä syystä Quentin Skinnerin työ on tehnyt hänestä merkittävän poliittisen teoreetikon.

LÄHTEET

Palonen, Kari. 2003. Quentin Skinner: history, politics, rhetoric. Polity Press, Cambridge.